

Pridplata na čitlu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 16, 7/5 Grša. Izlazi svake Nedjelje jedamput.

Pisna svakoversna predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Nepakjena neprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 13. Travnja 1871.

Broj 15.

Pučke Škole.

1869. godine u javnoj sjednici Peštanske znanstvene Akademije veleučeni Predsjednik Barun Eötvös razlagajući narodno obrazovanje, jednom prilikom je nastojao opravdati mađarsku. Što je ovde veća briga bila za nosila znanosti da se postigne višja obrazovanost, nego za obćila pučke znanosti, da se nauka u niži narodnih slejevih razširi — reče on : da nije svetlo i žarko sunce na nebu užeženo, ništa na zemlji nebi ozelenilo, procvatilo, i plod donelo, to je nepobitna istina — samo što je velen učeni sad već pokojni Barun zaboravio : da nije klice u zemlji nikad ništa nebi ozelenilo ni plodilo ma bi još tri sunca na nebu sviatlila. Zato košto za manu koja se nemože dosta oplakivat smatramo zanemarenje pučke obrazovanosti, tako za srićnu narodnu budućnost kao temelj istu stavljamo, koju ako nismo u narod uložili, sloboda se nikad neće ustanoviti, zalud će sunce ustava sviatliti, poljodilstvo rukotvorstvo, obrtničtvo i trgovina pa i ozbilna znanost nikad se neće učvrstiti, razprostranit, podignit ma deset sveučilišta ustanovili dok se nauka pučka u sve obćine nevede, i svaki narastaj nerazjasni, i neoplemeni.

Tkoje izvištaj ministara nastave i bogoštovja pročitao koji stanje pučkog odgoja u ugarskoj od 1870. godino predlaže, taj se mora u dnu srca sneveseliti. Jel odtud uridja : da gotovo više nego pola dice bez svake pouke u divjaćini ostaje, što je tim žalostnije, što je si-

gurno : da ona dica koja škulu nepolaze ni virske nauke nedobivaju, jel sbog kojeg uzroka u škulu ne dolaze, sbog toga navadno i iz crkve izostaju. Nikoliko crtica će mo iz tog izvištaja izvadić : da naši čitatelji vide : koliko je u pučkom odgoju zjalo, pa da se upropaste. U ruke ministarstva su položeni iz 11,903 obćina, statistični izkazi, ovi nam odaju 1-o da u 1712 obćinah nikakve škole neima, drugo da u većih obćinah, školske sgrade ni na toliko nisu dostačne : da polutinu dice u se prime, dakle polutina ili trećina navadno van škole u divjaćini neznanosti tminah — ostaje, i pripada gluposti, i po toj sirovitosti, nepokornosti, i nečudorednosti. Sve gradove sbog maline prostora nemožemo izpisati — radi toga će mo samo nikoje napomenuti. Subatica ima 10,000 dice za škulu podobni, a polazili su samo 3000 u tom razmirju pokaziva se Szegedin, Zombor, Arad, Kecskemét, Nagy-Körös, Debreczin, Požun, Temešvar, i. t. d. dakle nije manji broj oni dice koji bi tribalo da škulu poadjaju, nego 1.132,626 no onda nije čudo : ako u Subatici košto jim rodjeni popis dokaziva, u broju 56,000 dušah, 32,000 ni štiti ni pisati neznadu. Ovaj ministerialni izkaz ma ga kako prigledali, uvik na ono žalostno osvidočenje dolazimo : što je skoro i u Bačkoj županii posvidočeno : da se manjkanja škulah, i pohoda školskog sram i stid ponajviše na glave Poglavicah, Otacah i Materah prosiplje slavenski, ruthenski rumanski i najposli mađarski. Nimci i u toj struki mogu nas sve priko ramena gledat, prizirat, iz smijavat, bez da bi jim mogli zamirit, jel to smo u potpunosti miri

zastužili. Istina ako bi što pomogla jalova izvinavanja, to bi takvi — svakom kutu punu torbu našli, al na stranu s takvi — bacimo ih u Dunav i Tsu — da ih valovi do crna mora odvaljaju, udarajmo na svoja prsa, i reci-mo naše grihe, naše grihe, naše priveliko grihe! Tako je da naši slavni nemaju škole, i ako je imadu, to je imadu ponajviše odpranu, i pustu, da naši slavni, nemaju učitelje u niždnom broju, barem u svojem jeziku uvježbane, da slavni ridko znadu štiti i pisati, da i oni kojih što umili štiti, još ridko štiju, to je priveliki naš grih, u prom kraju Svećenstva u drugom svih ravnateljstvih, odvjetnikah, bivši Spajijah, trgovacah, i zanatliah, a u trećem svih poljedjskih otacah i materah, a u četvrtom svih učiteljah, i to svih ti izredjani i neizredjani naravno samo onih, koji su od slavenske krvi rođjeni. Ako bi komu krivo bilo to što mo mu pokazat kako je ligja nega dostigla, oh bunjevče i šokče! pogledaj u ono ogledalo koje bački školski nadzornik sastavio — od pučke prosvete — kojemo vam u okviru broja 13. B. i S. novinah predstavili, pa se udarajte u prsa da vam oživi narodno srce, ako se nije sa svim osušilo — ako je pak tako onda kopajte i nadalje sebi grob u kog će to skoro leći.

DOMACI POSLOVI.

O ČEM SE BAVE NA UGARSKOM SABORU?

Trećeg Travnja. Velikom pozornostju prislušala je zastupnička kuća, g. Ghyczye — lieve stranke prvog i najpametnijeg govornika interpellatiju na ministara bogostovja upravljenu, u kojoj nastoji pokazati: da je katolički kongres u svojem poslovanju i tamo sastavljeni pravilah, — povriedio prava kraljevaka, ravnateljaka — i saborska, strašna krivnja — koja se na tu plemenitu skupštinu biva — nemožemo g. Ministaru da prid ruda idijemo, al ipak umorani smo razbiti, da to čudno mora zvoniti u usima magjarske publike, kad ova znade: da se Autonomia priko tri godine radja — daje poziv od ugarskog ministra proizašo, da su sve tri vrsti pravila priko ministarski ruku prišla — i kao po kralju potvrđjena na vidilo izišla — znade ta publika i to, da je u viećanju vazla navadjano: daće ova sva onda samo svoje sile zadobiti — akoće se po saboru uzakoniti i po kraljevstvu potvrditi. Mi nismo ni u ona pravila — koja su duhom g. Deaka zadahnjena bila — i po kojima se ovaj kongres sastavio, al jošmanje u ova koja su po većini za sada složena zaljubljeni bili; i nismo dvojili: da će se ako ne vise ono barem jedanput morati pritresati, naprid smo izjavili želju: da se stranke vrhu načelah izjednatu svojski pokušaju, ipak to nikad nismo mislili: da bi se taj elaborat pod takim izlikom napasti mogao; — čudno nam se vidilo već u prvi mah što g. Ghyczya nije hito da u ovu skupštinu stupi — još čudnije je bilo: što je g. Deak i Šomšić zastupatvo od sebe odstranio, a naj čudnije nam se sviđa; što priko saborske kuće pravilah — proti opazke predsjedničke g. Deak odobrava Ghyczye postupanje, — nećel iz ovog rukovanja nastat ujedinjenje dviju saborskih stranka, da bogda — našaje želja da sloboda da pravila nebude u naših sabornikah usli jalova — ko neza biti pravedan neće obsta-

jat slobodan reče francesom Sije — to bi dobro bilo za bližiti i g. Ghyczyi: da ona vlast s kojom je sabor okrunjen ima svoje granice — neka pogleda g. Ghyczya na Paris pak će viditi da ono samosilje ništa drugo nije već nečuvene svemoći saborske plod, čudno bi bilo ako bi ondud se razdor uzpalio — od kud bi trebalo da izlazi pomirenje.

KATOLIČKA AUTONOMIA NA NITI DVADESET SEDMORICE U KONGRESU OSNOVANA.

Ove pak skupštine naredbe će ovršivati — ravnateljako vice — kojeće imat svoje odsike — i o leici svoje Predstojnike. Ravnateljako vice sastojće od 3. Svećenika 6. Svitovni savetnikah i 3. Odsična Predstojnika — a na čelu će imat Predsjednika u strogoškom Prabhokupu — koga mjesto — kada ga nebude zauzima is najstariji Biskup. Ravnateljako savetske zemaljske skupština bira iz svoje sredine na tri godine, al trećina svake godine po redu biranja izalazi; ipak mogu bit na novo odabrani, a prve tri godine koka će odlučivati — komu treba iz ravnateljstva izići. Podpredsjednika vice će svake godine iz niđara svoji odabirati; u područje toga autonomičko zemaljskog ravnateljskog vice će spadati: Razpravljat, uredjivati i uputjivati, nadgledati i prigledati sve što se u automičkom sustavu miče, no još i osnove za viećanje skupštinarsko po predstojnici pripravljene rešetat.

Vice ovdje kandidirat na višje crkvene nadarbine, al kad je rit o nad ili Biskupu, o ozbilnom opatu ili Predstavniku onda mora prislušati, Biskupe — i dotične Biskupie Biskupatsko vice — a glede redovnički opata — samo u redu počinjenu kandidatiju Njeg. Veličanstvu podastirat doćim će na kaptuliske stolice trojičnu kandidatiju prislušavati Biskupatsko vice, u sporazumljenju s Biskupom, a kad ovoga neima onda skaptulom pripravljat.

Isto to zemaljsko ravnateljako vice u sporazumljenju s Biskupom razpravljat i odlučivati će pitanja, glede pokroviteljstva povedena. U vanredni slučajevi pozvat će predsjedništvo da se zemaljska skupština sazove — koja se ima u 6. nedilja sakupiti. Svoje pak sjednice držaće ovo ravnateljstvo svakog mjesca — u kojim da se odluka donese zakonita, ni sedam savetnika moraju prisustvovati. A poklem je svaki za svoje mnenje odgovoran — zato ako ovo bude različito to će se poimenice o glasanju u zapisnik uvesti. Redovno će poslove voditi tri odsična Predstojnika — koji ma će se platja odlučiti; u područje prvog uvrsti će se stvari osobene u drugog škulske u trećeg imetkovne, imenovaće ih ravnateljako zamaljsko vice, vršiće svoje poslove samostalno i svoje zapisnike ravnateljskom vice mješčno predstavljat radi čega će ovlaštjeni biti — Biskupatski skupštinah, pa i drugih vice zapisnike izvijaće i izkaze iztraivati.

KUĆNI POSLOVI.

Sa Šumbregu na Jozipovo. S bola nam sahnje duša, dje vidimo da muhački županjski činovnici neznadu ni toliko našega jezika, da mogu slušati, da paće — da mogu po pismu zakletiti Srbina il Sokca u Mohaču. Zalostan slučaj desio se nedavno u sudstnoj tamošnjoj sobi, dje je žumberačkoga srbijina zaklinjao sumprečki knez umjesto sudca. A drugi bijaše taj, da su Srblijina zakleli njemačkim jezikom, a kom neima ni poj-

ma. Tako smo daleko u ustavnoj ugarskoj državi? — Te kraj svega toga bezdušja s odraslimi, netrpimo da se isto tjera s malašnjim. Neka ljubavi, al nek i pravde! Neka svieta, ma nek i istine! uz nju je Bog, a do Njega mi!

Doknadno Vam još javljam da je poslednjih osam danah trajalo vojničko novačenje u Mohaču, te iz Žumberka što niemacah, što Srbaljah, što Čifutah ostalo vojnikah 16. momakah. Nežalimo; jer su ostali razmierno; a ne ko nekoč kad se vozio tko je mazao, — a u maza-nju bio oslobođen Švabo prvi; dočim iz šokačkih selah ostalo ih po 30, iz švabskih jedva po dva po tri!

Nenadan se slučaj ipak dogodio onomad u selu Maišu. Jedinac u matere ostao vojnik. A kad starica tu gromovitu viest dočula udri joj krv na usta i na nos i za nekoliko satih žalostnu izdahne dušu. Tolika bijaše ljubav srbske majke, prama srbskomu jedincu sokolu svomu! — Ej djedjerna moja Krajino, kolika razlika izmedj tvojih i ugarskih sinovah! Tvoji pjevajuć jure na vojnu, ovi plaćuć primaju oružje! pa da spase u nuždi kukavnu domovinu?

Dopro nam je glas da se u bodoljskoj planini strovalio cio breg u pustu dolinu, a iz odvaljena ždrele sipala vatra više satih. Čudo kroz vjekove nedogodjeno! Nu nam ni najmanje novo počam od 26. listopada prošle godine, odkako se silna ona vatra pokazala na svodu nebeskom da smo mislili Pečuj i Sečuj obrnuše nas u živi plamen. Slutnja je naša, da taj strašan zračni pojav neće proći bez osobitih posljedica. Vuko bo se od Francezke prama Rusiji tja do crna morja! — Dr. Galle iz Breslave, Mr. Leverrier iz Pariza i, P. Abbé iz Rima, prvi zvjezdoznanci XIX. vieka, imadu zadatak mislit i izviščivati nas o njem.

Takodjer čujemo, da su prije mjesec danah u podrumu pila vino dva Švabe iz Racmečke. Gradja podrum-ska začne se kršiti nad glavama njihovima; oni da iztrče van brže bolje; al im pane na pamet da i kačicu s kupusom treba izneti napolje. Vrate se žurno, pa ju okupiše; — nu u taj mah pane i greda i rogovi i zid i pritisne do mrtva obojicu. — Opominjemo dakle naše šokce, da se po lomnih pivnicah nebane dugo; zašto bo su se od silnih kišah srušili ove godine već mnogi podrumi i iste kuće.

Dao Bog da nezdrava, kisela jesenska vina prodadu što skoriji u dobru cieniu, i namire i državne dužnosti i domaće potrebstine svoje; nu kako vidimo za nje se ne-pita sve do danas.

Na ono početkom ožujka ukazano krasno vreme izselio se silni puk da odgrće vinograde. Oni su dobrano odgrnuti, pa mjesto blagih kišah i pojužine, evo nam s nova sjevera i sniega.

Bog nas pomilovao po utočištu velikoga Svog ugodnika sv. Jozipa! . . . ž.

Iz Bača Nješto o školski knjigah naših pučki učionah. Mnoga su pisana u Bunjevački Šokački Novinah o zgodni za naše učione knjigah, a ponaj više se daje tužba od učiteljah, sveštenikah i priateljah rođa, da mi knjigah za naše bunjevačke i šokačke učione i nemamo.

Da mi nemamo bunjevački šokački knjigah, ili da katem, da nemamo onakih, prostim stylom pisani knjigah, kakvim naši bunjevci i šokci govore; to se ne da tajati; nut! ovako šta nit je želiti. — Poznato je, kako da je dosad bunjevački i šokački jezik jedino u ustih pro-

stih, i pored službe sveštenici, i gdigdi i zvaničnici ga po ništo govore: a prostim, ili da kažem kulinarnim stylom knjige pisati ne običajemo, i što ji imamo da kažem bunjevački šokački knjigah, one su pomišane stylom tudjim; n. p. sch. je iz latinskog i. t. d. — Nitbi se naplatilo da se svakoj šaki ljudih njevim stylom izdaju knjige, već ako bi se našle blagotvorne ruke koje bi to svojim troškom učinile. Kako je to činio pre nekoliko godina biskup gjurski kad je za hrvate svoje biskupie dao tiskati „Katekismus za Početnike“ i „Sridnji Katekismus“ — ali koji naši bunjevci i šokci nemogu potribovati, takodjer ni slavonci; 6. Ča moras verovat da se zveličis? Ki je prvi kotrig? i. t. d.

Nije to reći da nemamo zgodni knjigah! tko to govori, iliti je zaveden ideom croatismo ilyrismusa, ili poplašen panslavismusom; ili pak nepoznaje napridovanje. Koje je od jedno pol stoletja, učinila književnost ilyrska, sada u obće hrvatska zvana.

Mi nit imamo, nismo vredni svojom snagom sastaviti; ali da nema zgodni knjiga za naše učione? to nije mnogima povoljno što su one hrvatske knjige, a croatico ilyrismusa kod nas onako pridstavljen, kano daje on ovdje sa svim nepoznata zvirka! Ta croatico ilyrismom je pisana: Početnica, Čitanka, Katekisam, Biblična dogodovština, iz kojih naša ditca uče; a pitam, šta je o njima tako nepoznato! valjda što se u katekismusu pita: Škerbili Bog, a ne: brinel se? valjda što se gdi god u Početnici, Čitanki i Bibliji čita: vert a ne bašća, susied a ne komšia, boja a ne farba, dimnjak a ne hodšag, obzor a ne horizon! i. t. d. ta ovaki ričih je najti i u magjarski knjiga, ili na primer hoćel znati magjarski učenik šta je to mirenj, egilj i. t. d. Naoto su Ričnici, i samoj Početnici već do dat, da učitelji po njima učenike ubavištjavau.

Da kod nas ima straha panslavismusa, svedočanstvo nam da je o tome i to: kad je u 16. Br. Bunjevački i Šokački Novinah pr. g. izkazano: Samo budmo složni s Hrvatom, držmo se onih slovničnih pravilah, koja su nam Hrvati pripisali; — povika se: evo razkolništvo (schisma) hoće da odcepi bunjevce i šokce od magjara, i buni da se Hrvatom pridruže! A pitam, da tkome će se pridružiti nemci u obziru slovnični pravilah? valjda francusu, a ne bolje prusu? — A kad se tkogod iz obzira književnog, ili tergovačkog i. t. d. pridruži na primer Hrvatom, slidili od tale, da se odcepi od magjarah, te da se sdruži sa Hrvatom i u obziru političnom, a sa srbijom u obziru virozakonjskom? Koliko ima magjara katolikah, koji pišu i govore onim jezikom kojim i mestni lutherani, ali za oto idu u svoju, a ne u lutheransku crkvu.

Ili, kako reko, nepoznadu napridak književnosti hrvatske! Daje književnost hrvatska u naj novie vrime mnogo napridovala, to zna svaki, koji se je na ovim polju bavio; ali to neće upoznati naši, koji okrem „Lista za narodne učitelje“ koji po dobroti uprave zabadava dobivaju, nikakvi drugi hrvatski list nečitaju, ovaj List je skoro rič po rič iz magjarskog priveden, te napridak književnosti hrvatske ne opisuje. Koji žele dakle upoznati književnosti hrvatske napridak, učitelji nek čitaju „Napredak“ a sveštenici „Zagrebački kath. List.“

Onima pak, koji nebi znali, dostavljam do znanja (po Zagr. kath. Lista br. 9. t. g.) da se je naknadom knjižarne F. Župana izdao „zemaljski globus“ sa hrvatskim tekstom po najnoviim izvorih. Izradjen je ukusno, a poverh toga veoma je jeftin. Jedni su, koji stoje samo 60 nov. a ima i za 5, 7, 8 i 12 fr. 12 nov. Napravljen je u

glasovitoj tvornici Tekla u Pragu, i izdat je već magjarski, nimački, holandski, česki i ruski.

Zakon za narodnje učione od god. 1868. u §. 11. pripisuje, da učione pučke i globus zemaljski imadu, to dobro sam mislio doći onima, koji ovaka traže.

Imam nuz put napomenuti (po Zagr. k. Lista br. 5. t. g.) kako da se razglasuje izdavanje „Pedagogijska bibliotheka za pučke učitelje“ čina šivenoj knjigi jest 1 fr. i počima sa izdanjem knjige „Didaktika“ od Jana Komenskoga, pridbrojiti (prenumerirati) se ima do polovine ožujka, priporučujem također knjižku pod naslovom „Učitelj u školi od Franje Klaić u Zagrebu.

Napokon nemogu da ne naspomenem verlu radljivost i Družstva S. Jeronima. Gj. B.

NOVOSTI.

— Visoki sabor trojedne kraljevine, na prvi dan Lip. je sazvan.

— Pogovaraju da se roznajska biskupija ponudjava, g. Arnoldu Ipolyi egarskom kanoniku.

RAZNE VIESTI.

Pariš 7. Travnja. Okolo grada Pariša sve jednako se biju parizki insurgenti s versaljskom vojskom, dakle braća s braćom se biju i prolivaju onu skupu krv što ju je prus zaštedio, po najposlednoj viesti kod Sationa pobjedili su ustaše.

U Petrogradu, ruskoj prvo-stolnici, kolera je odpuštala u svojoj sili, al žali bože u sprugu željezničku u drugi krajina svoje žertve iztraživa, imenice u Tveru, Piskovu, Novgorodu, što će sigurno smetati pohodu ovo godišnje narodo pisne iz ložbe, u Moskvi opravljene.

U Marselju 12. sati se tukli, redovna vojska je nadvladala i red se ustanovio al je 500 francusa u toj bratskoj bitki poginulo.

Versaljska vojska sve bliže dolazi Parišu, granatih već u grad upadaju. Silne će žertve popadat, Rašfort piše Thieru, Pikardu i Favreu ministaram. kako bi bilo, da se puk počme osvećivat i njihove svitile palače rušit u Parišu, ko što su oni u okolišu, silni ljudih kuće, u rovine obratili.

U Španjolskoj tako se pokazuju okolnosti, ko da se već zasitio novi kralj španjulacah a ovi Njegova Veličanstva. Kraljica se jednako ratosiva već Madrida.

Turčin gata, kakoće se u Carigradu po tvrdjavicah učvrstit, koje sada kani zidjati. Nije li to priprava za pogreb? da budu slavniije nad grobu rovine.

Japanski princ Mic — no — Mija, stigo je s velikom pratnjom u Berlin, toje stric vladaoca japanskog. Vele da će više godina u Berlinu, ka o što brat u Londonu provesti, da se u znanosti političkoj i vojničkoj izobrazje; sigurno će im toliko pomoći, ko i turčinu. Koga ne zadahne duh kršćanski u tome se neće začeti duh znanosti.

Thi jer franceski ravnatelj izjavlja, da je pol milijarda Prusom na prvu ratu položio što se od strane pruske sve jednako oprovrgava.

Tako se vidi, da je g. Bismarck poručio Karli rumanskom knezu: da ostaje namistu, jel sad već javlja, da se neće krećat premda je većina vojske i puka na njegovoj strani.

Štoga god se većma tiska na protivnost, najučenii

nimački Opat Döllinger; to ga većma učasti, odlikuje kralj bavarski i učeni sviet.

TRGOVINA I OBRTNOST.

* Subotica 6. Travnja (u četvrtak). U koliko smo sažaljivali nimačko-francuski rat, u toliko više moramo se gnušavati na današnji francuski gradjanski rat — kojega je vrlo poniklo u sridini francuske, pristolnici Parisa i koji je u prvi mah takovi zamašaj uzeo, da se o eksistenciji — biću — Francuske počelo sumnjati, u slid čega je ne mala uzrujanost, na svima svitskim novčanim trgovima navladala — a na zapovid nimačkog cara da se vojska nimačke iz francuske ne povlači, šta više da ova bude kod granica nimačko-francuski na okupu, naravno da je tu slid za sobom povučiti moralo, da je čina rani znatno skočila a osobito zobi, koja se od trgovaca jako traži jer je za vojsku nužna. No kako se revolucija — gradjanski rat — u francuskoj svakim danom sve većma i većma stišava, te time ne samo nikakovo ne mešanje — ne interventiu — oružane strane sile u gornji narodni spor ne zahtiva, već i samu ozbiljniju oružanu radnju francuske vlade suvišnom čini, pošto gornji pokret nikakovog odziva u zemlji ne nalazi, te takoće sam po sebi stepeno morati nestati, posli kojega će i rani čina na manje doći, tim više, što Amerika još ne prestano u velikoj kolikoći ranu u Europu uvozi, koja čini veliko takmačenje — concurentiu — našoj rani na zapadnim europskim pijacama; pa se stoga već opaža da je sa nekoliko novčićah rana pala.

Zbog naših, istočno-pravoslavni i ujedno jevrejskih — čivutskih svetaca, držao se nediljni vašar danas, na koji je malo rane doveženo i prodja je u sridnju ruku uzeti dobra bila. Cine su ove: Žito 5 fr. napolica 3 fr. 60—75 nov. raž 2 fr. 80 nov. ječam 1 fr. 90 nov. kukuruz 2—2 fr. 10 nov. zob 1 fr. 65—70 nov. požunac. Žito 5 fr. 10—15 nov. kukuruz 2 fr. 30 nov. zob 3 fr. 50 nov. po maži 100 funti novih.

CINA RANE.

Pešta, 8-og Travnj. Čisto žito Banatsko. 83 fnt. 5 fr. 60—70 n. 87 fnt. 6 fr. 25—35 n. Tisansko: 83 fnt. 5 fr. 65—75 n. 87 fnt. 6 fr. 30—40 nov. Peštansko: isto tako. Stol.-biogr.: 83 fnt. 5 fr. 65—75 nov. 87 fnt. 6 fr. 30—40 n. Bačvansko: 83 fnt. 5 fr. 60—70 nov. 86 fnt. 6 fr. 15—20 n. — Raž 78—79 fnt. 3 fr. 45—50 n. Ječam 68—70 fnt. 2 fr. 55—95 n. — Zob 45—46 fnt. 2 fr. 20—25 n. — Kukuruz, požunac 89 fnt. 2 fr. 70—90 nov. — Proja 82 fnt. 2 fr. 70—80 n. Uzimajuć fnt. polag djumr. maže.

Baja, 8-og Travnj. Čisto Žito: 83 fnt. 5 f. 60 n. srid. 80 fnt. 5 fr. 50 n. Napolica 78 fnt. 3 f. 65 n. srd. 76 fnt. 3 fr. 57 nov. — Raž 76 fnt. 3 fr. 30 nov. — Ječam 66 fnt. 2 f. 7 n. srid. 63 fnt. 2 fr. — n. — Zob 44 fnt. 2 f. — n. srd. 42 fnt. 1 fr. 90 n. Kukuruz 90 fnt. 2 fr. 40 nov., sve po požunac.

Visina vode Dunavske.

Pešta 8-og Travnja 6' 1" nad 0.
Požun 7-og Travnja 5' 2" nad 0.
Šarközka voda se ulinila nikako nas neće da ostavi.

Poruke uredništva.

Subotica, zbog štampara u došastjem broju!

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

BOLNA LEŽI U POSTELJI PAVA.

Bolna leži u postelji Pava
 Bolna Pava, iz sna progovara —
 „Oj bogavam moje Jetrvice
 Jetrvice po Bogu Sestrice
 Bola mi je teška dodijala
 Dušami se mukom iz mučila
 Vrime došlo, dami valja mreti
 S milog, bilog, svita polaziti
 Rane grdne, sa sobom ponetju
 U grob tavan sa njima lećiću
 Ali rana — dali tužna Pave
 Jest najgrdja — moj nejak Ivane
 Što ostaje sirota bez majke
 Što bez majke, ali i babajke
 Tkoće njemu milostje diliti?
 Tkol tananu košulju opresti?
 U bolesti tkoćeg podvoriti?
 Tkol ladjanom vodom napoiti?
 Neg čujteme mile Jetrvice
 Jetrvice po Bogu sestrice
 Kad ja odem, Bogu na istinu
 Mesto mene — budite Ivanu.
 Kada vašu, dicu obučete
 Mome Ivi, ma i ritu dajte
 Kad za sofru redom posidate

Ma za vrata Ivu posadite
 Pa kolače, kada uzdilate
 Mome Ivi ma i kruva dajte
 Nekse znade, daje sirotica
 Nekse znade daj Iva bez otca.
 Još čujteme moje Jetrvice
 Jetrvice po bogu sestrice!
 Mojje Iva, tek na svit nastao
 A kad bude rodu odrastao
 Naučtega, viri i zakonu
 I šiljtega mladjana u škulu
 Kod očiju slipac da nebude
 U nevolji, neka knjigu znade
 Još i ovaj nauk mu podajte
 U mladjano, srce mu ulite:
 Da sa puta nepolazi otca
 Nekse diči imena bunjevca —
 Neka roda svoga neostavlja
 Pa ma kaka našla ga nevolja
 Jel rod roda, ostaviti neće
 Nit nevolje ima, gdje bratje.
 Ovo Pava bolana izusti
 To izusti grišnu dušu pusti.
 U Futoku.

Knezević.

ŠOKAČKO BUNJEVAČKI DJACI.

Ogrli svoj jezik kao najveću svetinju; jer da bi ti bilo i sve drugo propalo, to si sve prie ili posle opet lahko nabaviti možeš; ako pako materinski tvoj jezik zanemariš, ako se otudjiš narodu tvojemu, to se nikad promēniti više neda; jer bez jezika nisi višo svoj, i Bog, da ti povrati ono što si izgubio, morao bi te iz nova stvoriti.

V. Veselić.

Sad prolēttjem volio bi sve naše šokačko-bunjevačke djake privesti u naručaj prirode, gdje kanoti u živov i nepogrēsljivoj školi da se na očigled uče i nauče prirodnu istinu i pravicu. Priroda nam je ona plodna verna majka, koja u krilu svomu uloženo simenje čuva i čini, da sve ono pronikne, raste i po svojoj vrsti donese vrstna ploda. Zaoto vrtljar (baščar) sije i sadi cvētje svoga ukusa nadom, da će mu se cvatom razcvasti i mirisom sve razblažiti. Radeni sijač sije pšenicu (čisto žito) sladkim ufanjem i uvirenjem da će mu ono željnim plodom uroditi i trud mu se bogato naplatiti. Pa gle! to sve proizvadjja priroda, dokazom da je vjerna svomu po Bogu odredjenu zakonu.

Vi djaci, znajte! škola je takova priroda, a vi ste nam t. j. celomu rodu plemenito simenje i puno ufanja lēpo cvētje. Jest! — baš vi jeste živi plod krvi i ljubavi

šokačko bunjevačke majke, koja vas je od kolivke žarkom ljubavju njegovala i još njeguje sladkom nadom, da će se majčinim okom u vami kanoti u cvitnoj svojoj razsadi nagledati ploda svog milinja.

Vi djaci! znajte, viste roda neuvelo cvētje, — vi ste smilje i kovilje od kojih trēba, da se rodu plete vjenačni splet (vjenac). Vi ste ono po sijuće bunjevačke ruke prokljane klice, koji trēba da urodite plodom uma i srca, te da prignote znanstvom napunjene glave k svomu prvobitnomu korenu (rodu) iz kojega proniknuste. A stim što hoću, da vam rekнем, reći ću vam evo jasno i glasno, reći ću rekoh u oči vaših majkaha i otacaha i to pred cēlim našim rodом i slavjanskim svietom.

Vi djaci zaronite duhom gledom na onaj trenutak vašega razstanka kadno se odkidoste od roditeljskoga vrućega okrilja, kadno se moraste prvost odiliti (na 10 miseci) od otčevoga praga, te poći u velike gradove (varoši), da proučite višje škole; promislite, kako je tada bilo pri srcu vaših roditelja! Ah! sirotica i već po nara-vi blaga bunjevačka vam majka smislite se! kako je kri-omice rosila majčino lice, kako vas je žarkim poljubcem u čelo i u lice ljubila, kako vas je iskreno opominjala kako već zna i može bunjevačka bogo-mila duša govoreći: „dite moje! podji mi, budi mi čestit, dobar i dobro mi se uči.“ A na raztanku kroz plač posljednju rič reče vam „s

Bogom!" i ostade kukajući gledom za vami, dokle je samo dosizalo oko njezino. A i otčevo je srce tako oćutljivo ćutilo i govorilo, pa na to sve da se vi zaboravite, i s prćernoga nehajstva da se iznevirate materinskoj reći, gazeći ju nogom kletoga izrodstva? prćerne li zaboravnosti i nezahvalnosti!!

Ili mislite li vi, da to nać šokaćko bunjevaćki rod neosćtja? O vrlo ga to boli! samo jadan neima komu da se izkreno potuži i zaićće lćka svojim ranam, te tako njemu siromaku biva sve crniji mrak u mraku.

Roditelji vam želeć, da se procvatate u spsobnosti i krieposti, a po tim da budete ćtovanja vrćdni ljudi, pa zato vas i ćalju u vićje škole, da si znanjem glave napunite, srcem se oplemenite a duhom usavrćite; ćalju vas, da se kao magjarski drćzavljani naućite valjano drćzavni jezik, nu reko da si naućite, al nipoćto tako, da po tom vi svoj rodjeni jezik zapustite i potlaćite, te napokon da vi svoj narod i narodnju svetinju preziruć pogazite, ćto je protinaravno i jedno grdno licumirstvo prćd poćenim bunjevaćkim licem. Vi ste pozvani po otćevojoj brigi i troćku izobraćavati ne samo sebe, već da se po vas izobraćava i doznjava narod. Veli latinac: non scholae, sed vitae discimus. Sen. ep. Jest, vi se u ćkoli imate pripravljati za ćivot, da jednoć u svoje vrćme, u svome naćčinu, i na svome mistu budete ono, ćto bi trećbalo zbilja da budete.

A da zbilja budete promicatelji i vjerni zastupnici svega, ćto je narodnje, potrećno vam je ćtovati i svojski prigrliti svoj jezik. „Ćtuj jezik tvoga naroda, i nedopućtaj nikako da propadne. Jerbo jezik je vlastita oććea narodnoga duha, u kojoj se on slobodno i uzmoćno kretje. Svaki inostrani jezik klisura je, pritvorstvo, i vodi k inostranom naćčinu mićljenja.“ — Bez jezika niste viće svoji! Veli se: da bolestnik priblićavajući se k smrti, neosćtja viće boli. Tako isto i vi djaci! neositjate li materinske slasti u jeziku vam? neimate li ćvustva, ljubavi i pomilovanja prama narodnoj vam sirotinji? neimate li toli snage i odvaćnosti, da se duhom, umom, srcem i perom stavite u bunjevaćko vilinsko kolo, osigurajuć narodnje ime ponos i poćenje, onda znajte, da već u sreunosite grobnicu narodnje bunjevaćke smrti! i da ste obiljećeni znakom nutarnje pokvarenosti!

Svi narodi i jezici nisu, niti mogu, a niti trećba, da budu svi jednaki, kao god ćto to nit ćvetje i bilje jedne vrsti nije. Svaki narod i jezik ima svoje posebne vlastitosti, dakle i šokaćko bunjevaćki. Ima svoju ćenu i ćast, koju netrećba prezirati, već poćtivati i cjeniti; ¹⁾ vlastitosti mu oplemenjivati, a ćast mu ćto većma i vićje dizati i ćiriti.

Pa buduć je jezik vjerni tumać naše nutarnjosti t. j. uma i duha, zaoto vi šokaćko bunjevaćki djaci, dobro upotrećbite vrćme vaće ućne mladosti; ćkolske praznike (t. j. vacatie) valjano uporabite na izobraćivanje rodjenoga vam jezika, da tako jezikom budete zbilja svoji u svojemu.

Eno ugledajte se u srbsku omladinu, koja vam ćivim primerom prćdnjaći, nuka i zove vas, da se duhom oćivate a vlastitim glasom oglasite i oznaćite, da tako jednoć rod po vami propiva!

God. 1867. u vrćme vakacie (praznika) bijah u Subotici, gće jedne većeri u drućtvu mojih ćestitih bunjevaćkih bratjah pridesi se na javnomu zabavićtu, gće

¹⁾ Ptica slavuljica perjem nije lćpa, nu ima svoju posebnu vlastitost, koja radi odlićnosti umiljnoga pjevanja ima svoju ćenu.

je pćvalo magjarsko pjevaćko drućtvo. Tu je vrvila mnoga svjetina, a ponajviće mladeć. Tu kao u glavnomu bunjevaćkomu gnjizdu pade mi na um, ćto sam joć kao dćetić s nemećkimi curicami pćvo: „Subotice bćla, tebe nigdi nema.“ — Kao bunjevac poćmem oćtrovidnim okom razmatrati svjetinu i opazim zbilja mnogu bunjevku. A da se zbilja osvidoćim poćmem prislusćkavati, i gle! srce mi od dragosti zaigra, jer sve to govori naćim milim bunjevaćkim jezikom.

A jesu li one razumili sve ćto se pćvalo, neznam! Samo sam vidio, da su se ćetjajuć prislusćkavali bućnu glasbu. Tu u istomu drućtvu slućao sam nećke bunjevaćke mladiće (rekao bi da su djaci), gće govore: da je ondaćnje srbsko pjevaćko drućtvo pćvalo joć u lćpšem i ugodnijem skladu! — Pa gle vi u obće svi šokaćko bunjevaćki djaci! Vi roda nam mili rodjenici! Nibili to bilo lćpo i poćenno, krasno i dićno, kad bi i vi sklapljali takova drućtva, gće bi vam se oćci i majke, a ponajviće rodjene vam sestrice sladile u pjevanju i milinju milozvućnoga vam jezika, te se uzvelićavale i ponosile ponosom svojih bratjah!

Vrćme je već tu, i već svanjiva! trećba da se razdrimate, te grleći svoju majku, trećba da prigrlite i materinski jezik, kog u mlćku usisaste i prvo na bunjevaćkomu ognjićtu progovoriste.

Hajdte svi na rćd! U levicu naću knjigu, a u desnicu pero te radite, da si saćuvate i osigurate roda ćast i ćjenu. Eno u naćim „Bunj. i Šok. nov.“ br. 9. u dopisu iz Novoga-Sada, srbska omladina lćpo vas primerom nuka na rćd u razćirenju naće knjige mećđu narodom. A prććastni urednik poznajuć vaću neodvaćnost, veli vam u opazki: da bi volio, da ga u toj struci osramotite, te da ćinom svitu pokaćete, da ste vi zbilja sinci bunjevke a ne kakve privodkinje.“ Indi ako niste kletim izrodstvom udarita stabla plod, a vi se duhom oćivate! Neka vam se u usti razrići materinski jezik, a u grudih zavlada otćevo bunjevaćko srce.

Niste vi, niste kopilćad neznane privodkinje, niti kukavice izlegnute iz pliskivog gnjizda; ¹⁾ nego kost od kosti i krv bać od bunjevaćke krvi, rodjeni sokolići bunjevaćke vam liepe majke! Kao takovim govorim vam iskreno ćisto bunjevaćkom dućom; govorim vam ćvustveno od srca k sreću; govorim vam jasno i glasno polazuć vam ćivo na srce slideće koli zamaćne, toli istinite vaćne reći, koje svestrano promotrite i temeljno uvaćite: „Ogrli tvoj jezik kao najveću svetinju; jer da bi ti bilo i sve drugo propalo, to si sve prie ili posle opet lahko nabaviti moćeć; ako pako materinski tvoj jezik zanemarić, ako se otudjić narodu tvojemu, to se nikad promćniti viće neda; jer bez jezika nisi viće svoj, i Bog, da ti povrati ono ćto si izgubio, morao bi te iz nova stvoriti.“

Bunjevac.

Slideća pitanja iznaćamo na vidilo — nadajuć se: da će Bunjevaćki ćastni Svećenici — poćtovani ućitelji — ili rodoljubi Svietovnjaci poput ovih ili drugih novinah odgovoriti.

1) ćto mislite: imali gće u naćih bunjevaćki mistah u obićaju, da se kod mrtvaca (poput Grkah i Rimljanah) najme narikać t. j. koja ćali? ćujem, da je to i sad u obićaju u Katjmaru, koj obićaj vlada i sad u Dal-

¹⁾ Kukavice podmetju svoja jaja pliski u gnjizdo.

macii oko Šplēta. Taj se običaj dakako sad obratio u opivanje po meštru.

2) Što vam se vidi o ćurdii bunjevakah, a na tu formu i o šokačkih kožuvah i surdomah, je li to od forme Atila ili ne? Slavonci tu formu drugčie zovu.

3) Jesu li naše prijašnje bunjevke kadgod vezli tako zvani djerdjef jerbot ćunčanje i vezilje mislim nije jedno. Neznam odkud ćunčanje samo kod bunjevakah a kod srbkinja mislim toga neima. Što se tiče ćilima, to je mislim od srbije primljeno.

4) Dopisnik iz Lemeša zar bi mogo koju starinu označiti, jerbot sētjam se, da sam još kao dete, kad sam tamo išo u školu čuo pripovidati, da su nalazili u onoj za selom (idjuć u Čonoplju) brđini. Jerbot, ako su zbilja ti krajevi bili obale tako zvanog sladkoga mora, onda kakvi takvi moraju se ukazati ostanci.

Nebil se moglo učiniti, da se po jedan broj naših novinah badava šalje na pučke naše škole. da tako i detca, a po njih i kod kuće roditelji upoznadu se s našimi novinami; jerbot kako sam opazio mnogi bilježnici a neki i učitelji pak i svetjenici baš neupoznavaju to našim narodom, što više, zar rado protivno. *)

Bunjevac.

MILANA HISTORIČNA PRIPOVIDKA ZA MLADEŽ I ZA RODITELJE.

OD NIKOLE GJORGJEVIĆ VUKIĆEVIĆA.

I. PRIMER DOBROG ODRANJIVANJA DOMAĆEG.

Ikonija je dobro znala da samo onaj čovik Boga ljubi, koji svoje bližnje ljubi, i zato se zarana postarala u mladano serdašće svoje kćeri uliti ljubav k svima ljudma, a prije svega ljubav k roditeljima. Maternjom svojom ljubavi prama kćeri, pridobila je ona sebi ditinsku ljubav njenu. Otca je Milana ridko vidjela, jerbo je on ponajviše u vojski bivao, ali je mati često o njemu govorila, i zato ga je Milana isto tako kao i mater volila. Kad bi joj mati rekla: „Uradi to i to, da se mogu s tobom otcu pofaliti, kad kući dodje!“ to je Milana naša serdecem i dušom rado uradila posao taj, da samo otac s njome zadovoljan bude.

Prid dvorcem bila je jedna briskvica, a knez Branslav rado je njo brisaka. Kad ova briskvica rodi, Ikonija obere s nje prikrasne briske i podili ih na troje, sebi, mužu i kćeri, pridodavši ove riči: „Ja ću moj dio otcu pokloniti!“ Na koje Milana veselo rekne: „I ja ću moj dio otcu dati!“ i s velikom radošću poredja ona sve briske u kotarićicu i pošlje otcu.

Knjeginja je imala običaj siromasima i nevoljnima u novcu i u rani milostinju davati. Često je ona priko svoje kćerke ovo boguugodno dilo milosti izveršivala, zato, da se ova zarana nauči ositjati ono blaženstvo, koje obuzima svako miloserdno kerštjansko serdec. Knjeginja je umila svoju Milanu pobuditi na sažaljenje prama bednim stradalnicima, i nju do toga dovesti, da svoje ugodnosti rado i dragovoljno žrtvuje za odlakšati i utoliti bedu i jade stradalacah. Jedanput na dan rodjenja svog dobije Milana od oca jednu zlaticu na poklon, i zapita svoju majku, šta će činiti s tim novcem. Mati joj rekne da kupi sebi haljnicu ili kakve igračke; Milana je primišljala al nikako nije mogla stalno da smisli, na što bi

*) Na ovo bi valjalo meni odgovoriti, al izkreno očitujem: da volim ono što znam oštititi — jel se nadam da će sunce sviesti narodne raztiskat predsudne oblake s'uma i srea pa štoje sad mračno postaćie svičelo a što ledeno odkravitće se. Ured.

novac taj najbolje bilo upotribiti. U taj par pristupi nika sirota udovica, kojoj je nedavno krava od rednje manjkala bila, i zamoli knjeginju za pomoć. Knjeginja se stane izgovarati, da je i sama pri slabom novcu, ali da će ipak gledati da joj pomogne, koliko može. „Evo“ izbroivši novce rekne joj, „toliko ti mogu dati s blagoslovom, da ti je još jedna zlatica, mogla bi sebi drugu kravu kupiti i s njome svoju dicu raniti.“ Čim ove riči knjeginja izgovori, a Milana priterči k njoj i s veselim serdecem pruživši zlaticu svoju rekne: „Ja imam dosta haljina i igračkija, a ovoj ženi nuždija je krava, nego što su meni nove haljine i bezpolezne igračke, zato evo ti sladka mati moje zlatice, podaj ju toj ženi, neka sebi krave kupi.“ — Udovica je od radosti plakala i blagosivljala svoju malu dobrotvorku. Pošto ona otide, Ikonija zagerli Milanu i rekne joj: „Tako se uvik vladaj mila kćeri moja, to je Bogu po volji! Tvoje milostivo serdec više vridi nego sve zlato i sva sjajnost svitska!

Dobra mati privikavala je kćercu svoju iz malena k pokornosti i poslušnosti. Dičija svojevoljnost — tako mišljaše ova — jest najveća prepona napridovanja njevog u dobroditelji. Dite triba da se zarana navikne svoju volju volji roditeljskoj pokoriti; jer koje dite netje da sluša roditelje, koje uvik vidi, kako će slušati Boga koga nemože viditi? Naprasitost, jogunluk i druge nevaljale naklonosti moraju roditelji iz serdca svoje dice što ranije izkorenjavati, da iz njega cvitje lipšeg i plemenitieg ositjanja iznikne. Ako je dakle Milana što želila, a to joj se nije moglo dozvoliti, — mati joj je odma zapritila da to nije slobodno iskati. Milana je s početka, kao i svako dite, pokušavala s moljbom i s suzama ono izplakati što je iskala, ali se na skoro uviri, da je rič materina sveta, a suze njene uzaludne, i ostavi sasvim taj nevaljani običaj. Mati je njojzi svakii dan davala priliku da se u pokornosti i poslušnosti večba, i da se uči svoje želje i sklonosti pobeđjivati. Što je mati zapovidala, to je Milana smista učiniti morala. Ona nije smila ni cvitja ni voća uzabrati, dok joj mati nije to dopustila. Ali Ikonija nije marila za mlogo zabranjivanje, s koim gdi-koje matere dicu svoju muče. Ona imadjaše običaj reći: „Nema mlogo zapovisti, ali ih valja točno i strogo izveršivati. Blagi Bog samo je deset zapovisti dao, pa kad bi se svi ljudi po njima vladali, to bi mi još ovdni na zemlji raj imali. Ova pametna mati znala je svoju jedinicu po zaslugi nagraditi, al i za pristupljenja karati. Najlipše voće iz verta dobivala je Milana od matere, ali ga je morala najpre zaslužiti. Mati bi joj od prilike kazala: „Ako zadatak ovaj iz računa dobro izradiš, dobitćeš trišanja, ako mi ovo ili ono iz svetog pisma po redu lipo pripovidiš daću ti mirisavke. Milana se na to s udvojenim silama trudila da svoj zadatak dobro izradi, i onda joj je voće i groždje mlogo sladje palo, nego da ga je onako zabadava dobila. Isto tako kad bi Milana u čemu pogrišila, pa ju s toga mati nebi u vert povelala, ili bi joj ozbiljno kazala: „Kćeri moja! tome se od tebe nisam nadala.“ — To onda sve dotle mira imala nije, dok nije opet svojom poslušnoću i priležanjem zaslužila bila, da ju mati k serdecu svom prigerli, i da joj pogrišku oprost.

Knjeginja je bila verlo vridna žena, pa je nastojavala, da joj se i kći na nju ugleda, i da vridna bude. Kad je mati pri poslenom stolu svom radila, i kći je morala, pokraj nje siditi i raditi. „Tvoj posao kćeri moja — rekla bi joj mati — zasad nevridi mlogo, ali ćeš se uz njega naučiti raditi, i priviknuti poslu i trudu, pa ćeš onda zadovoljno moći živiti u svakom slučaju. Za kratko vrime

naučiti Milana od svoje matere plesti i prestiti, štiti, veziti i tkati. Isto tako nauči ona malo pomalo i sve kuinske poslove; jer je mati njena sama svoju čistu kuinju po lipom tadašnjim običaju, nadgledala, i njojzi pokazivala, kako se šta radi. Prid dvorcem bio je mali jedan vert, u kom je Ikonija liti svaki dan po koi sat provodila radeći vertavske poslove. Milana s materom zajedno u vert dolazila i ugledajući se na nju, zaželi i sama u vertu raditi. Mati joj kupi grabljice, kanticu i ostalo orudje vertavsko, i odredi za nju nekoliko lijica. Tu je sad bilo za malu Milanu dosta posla od prvoga prolitjnoga dana, kad badem i drin cvatati poče, pa dokgod u jesen lištje s derva opalo nije. Ona je s veselim srcem simenje pribirala i sijala, brižljivo zalivala i plivila svoje lijice, i grašak na tačke puštala. Ali se Milana najradije s cvitjem zabavljala, i materi je njenoj to vrlo milo bilo, jer je ona smatrala cvitje za znak verlina divojačkih. Milana se veoma obraduje, kad vidi, da joj nježniji rukosad njen ljubka ljubčića, ovaj perviji dar krasnog prolitja, cvata. Plaviji zumbulj, bila lala, šareniji karanfil i rumena ružica, sve to iza ruke njene kao obajano napridovaše. Jošt se većma obraduje Milana naša kad je grašak, kog je sama svojom ručicom posijala, na stolu vidila i jila. Tom prilikom mati ju pofalila za trud njen i pokloni joj jednu lipu priličicu, na koj su pod obrazom matere božije, ovi stihovi napisani bili:

„Radinost je blago divojačko
Blagosov je truda plod,
Nek se kiti s čim je kome drago,
Ti se diči s znojom truda svog.“
(Slidi.)

SADENJE VINOGRADA.

I buduć se zna, da loza vlagu iz zemlje kroz srce izvlači: serce je pako maleno na donjem kraju loze, i zato malo vlage dobiva izprva. Tomu pomoći možemo, ako svaka lozu medj dva doljnja pupa na toliko zakrenemo da loza pukne; kroz ovu pukotinu uvlači se vlaga u lozu, i buduć loza više vlage dobiva, sigurnie će se poprimati.

Još jedno imam iztolmačiti ito je najvažnie, molim pozornost!

Što je tomu uzrok, što naši vinogradi jedva dovrše 20—30 letah, pak omatore, jedan čokot za drugim ožuti, i usane; mi vučemo gnoj u njeg; štogod se malo popravi; polazemo čokotje, da izpunimo redke: al s tim toliko koristimo, kao kad trul opanak krpamo?

Iliti zašto doniša jedan po jedino stojeći i u vis pustjeni čokot svake godine više roda, nego u obično sadjenim vinogradu dva tri redka?

Zato, jer ima prostora za korenje. Ima, od kuda se hraniti može. Svakobo bilje sisa iz zemlje ne samo vlagu, nego i s vlagom raztopitu hranu. — Od kud bi to kukavno korenje gusto sadjenih čokotah hranu za odgoivanje loze i ploda osobito u suhima godinama dobilo? — To je dakle uzrok, što nam vinogradi rano omatore; jer neimaju zadosta hrane iz kopna.

Koji dakle misli vinograd saditi tako, da mu i unuci zahvale, taj nek negleda druge komšie, koji lozu zataču u zemlju gusto, kao žene luk; već čokot od čokota najmanje na četiri cepelišah u duljini i širini. — Neće biti ovako obični redaka svaki bo će čokot sam o sebi stajat, i zakrivat će se jeseni, kao kad se kukuruz zagreće.

Kao da vidim, gde se gdi koji štioć smije, a drugi glavom zamaše i misli u sebi: Kakva je to novina?

Nemojte me bratjo odsuditi, dok me ne poslušate! Mnogi bo uzroci vojuju pored redkog sada. Kano:

1-o Čokot imajući u zemlji zadosta hrane, živeti može tri četiri put toliko vremena, nego gusto sadjeni, — to se pako zna, da staro čokotje daje najbolje vino.

2-o Čokot imajući zadosta hrane, slobodno se može svake godine na rod ostaviti, i tako jedan ovaki čokot više roda daje, nego gusto sadjenih deset.

3 e. U cvatu, imajući čokot zadosta prostora, zameetak grozdja napreduje; jer u žarkoj žestini kakono u to doba više put biva. neće se grozdje u cvatu razsut.

4 o. Pri zrianju grozdja nije čokot u hladu nego, jerbot sunce od svakud a njeg upire, grozdje bude mnogo sladje: a od sladkog vina biva dobro vino.

5 o. U kišno doba, ako samo kojigod dan dva trisata se izvedri, i sunce sja, iliti samo vetrić zapiri, neće truniti grozdje.

6-o. U velikoj letnoj zapari neće se rod upariti; jer ga zrak od svakud dostiže.

7-o. Svaki pojedini čokot stojeći sam o sebi, može se lasno nadgledati odgoivati.

8-o. Pri rezanju mnogo manje imamo posla, tu bo se nečisti mnozina koje kakvih guravih i matorih čokotah.

9-o. Nemoramo sav prostor gjubriti, svakom po jedinom čokotu možemo u jesen korpu gnoja, iliti šaku pepela dati i stim je on zadovoljan.

Toliko uzrokah dižu svoj glas pored redkog sada, u osobito promatranje preporučujem svakomu, koji misli vinograd saditi.

Baja, 8. Ožujka.

Ivan Mihálović,
učitelj.

O IZBORU STALIŠA.

Po BALMESU preveo J. TIMARIĆ.

NEIZVJESTNO ZNAMENOVANJE RIEČI: DAR (talent).

Svatko se daj onomu stališu za koji uvidja da je najspretniji. To pravilo je vrlo važno a skoro je sasvim zaboravljeno, pa zato i nisu po mom mjerenju znanosti i umjetnosti znatnije napredovale. Rieč talent znači nekim savršenu sposobnost; čovjek za njeku struku sposoban, valjada je i za svaku, al to je upravo glavna bludnja. Gdjekoji ima izvanrednu sposobnost za jednu struku ljudskog znanja, a za druge je slab ili posve nesposoban. Napoleon i Descart su dva velika duha a ipak se unijednoj struci nenaliče. Stavimo da se oni razgovaraju, bojni veleum nebi filozofa ni razumio, pobjeditelj bi misljenika medju one računao, koje je prezirno ideolozi nazivao.

Dala bi se ciela knjiga napisat o prispodobi darova, kad bi glavne razlike izticali, kojimi se odlikuju. Svaki ima svoju jaku i slabu stranu. Malo je ljudi, a dalo bi se reći nije nijednog, koji bi u svačem vrstan bio. Zar nam neveli samo izkustvo, da su njeke sposobnosti jedna drugoj protivne i pogubne?

Zaista, duh kojem je dano misli svoje u obće oblike zamatati, jedva će imati sposobnosti za pojedinosti. Namoli kako ćeš pjesnika, koji od uzhita i divnih slika živi da se bez napora prilagodi odmjerenoj pravilnosti matematičnih nauka!